

TEST ČTYŘ ŽIVLŮ A JEHO VZTAHY K VYBRANÝM TESTŮM OSOBNOSTI

Filip Abramčuk

Abstrakt

Studie se zabývá vztahy mezi testem osobnosti Four Elements (FE) založeným na čtyřech živlech jako metafoře osobnosti a některými dalšími testy osobnosti, k jejichž koncepcím a dimenzím bývají či mohou být živly teoreticky vztahovány (MBTI, EPQ-R, NEO-FFI). Baterie testů byla použita na souboru 56 respondentů. Byly zjištěny signifikantní vztahy živlu ohně k dimenzi extraverze, vzduchu k extraverci a k vnímajícímu typu, vody k introverzi, cítění a neuroticismu, země k posuzujícímu typu, smyslovému vnímání a svědomitosti. Rozdíly mezi pohlavími ukázaly v některých vztazích na výraznější polarizaci směrem k vyšší korelaci živlů s některými dimenzemi osobnosti. Výsledky částečně podporují některé teoretické závěry o významech živlů a jejich vazbách k některým dimenzím osobnosti a přispívají tak ke konstruktové validitě testu FE.

Klíčová slova: čtyři živly, metafora osobnosti, konceptuální metafora, experientialismus, osobnostní dimenze, test Four Elements

TEST FOUR ELEMENTS AND ITS RELATIONS TO SOME OTHER TESTS OF PERSONALITY

Abstract

The study deals with the relationships between the personality test Four Elements (FE), based on the four elements as a metaphor of personality, and some other personality tests, to whose concepts and dimensions are or could be the elements theoretically related to (MBTI, EPQ-R, NEO-FFI). The battery of tests was used with 56 respondents. Significant relationships were identified between the element of fire to the dimension of extraversion, air to extraversion and sentient type, water to introversion, feeling and neuroticism, earth to judging type, sensing and conscientiousness. Differences between the sexes showed in some relationships stronger polarization towards a higher correlation of four elements with some dimensions of personality. The results partially support some of the theoretical conclusions on the meanings of the elements and their relations to some dimensions of personality and thus they contribute to the construct validity of the FE test.

Keywords: *four elements, metaphor of personality, conceptual metaphor, experientialism, personality dimensions, test Four Elements*

Úvod

Koncepce čtyř živlů je prastarým nástrojem pro uvažování o lidském chování a povaze. Její kořeny můžeme nalézt hluboko v historii evropské i mimoevropské filozofie. Jako lidé se po celý život neustále setkáváme a tělesně zakoušíme živly během svého každodenního fungování. Vnímáme jejich kvality, jejich sílu, protikladnost, soulad. Podstatným aspektem této koncepce je, že staví na naší tělesné zkušenosti. Čtyři živly se objevují v různých oblastech naší kultury, ať už jde o filozofii (počínaje antickou filozofií), výtvarné umění (obrazy, hudební skladby), přirozený jazyk (úsloví, metaforické slovní obraty) nebo symbolismus (výkladové slovníky symbolů, alchymie, astrologie). Pojetí čtyř živlů jako metafory pro popis osobnosti bylo rozpracováno v diplomové a dizertační práci (Abramčuk, 2005, 2009).

Její fungování si lze vyložit na základě teorie konceptuální metafory kognitivních lingvistů G. Lakoffa a M. Johnsona (Lakoff, 2002, 2006; Johnson, 1987; Lakoff, Johnson, 1999, 2002). Metafora podle nich působí jako organizující mechanismus na úrovni konceptualizace významů. Opírají se o filozofický přístup nazývaný experientialismus (v protikladu k objektivismu), který v poznávání zdůrazňuje vliv osobní a tělové zkušenosti, imaginativních struktur a především vliv metafory a principů metaforické projekce. Význam je podle nich nejen propoziční, ale také zásadně nepropoziční povahy. Je vždy relativní vzhledem k pojmovému systému, který je z velké části vymezen metaforou. S touto teorií spojují koncept ztělesněné mysli, který používají k vystihnutí silné závislosti uvažování a konceptualizace na těle a raných tělesných zkušenostech a na imaginativních a metaforických procesech.

Z výše zmíněného lze usuzovat, že živly jakožto zkušenostní pojmy umožňují konceptualizaci abstraktnějších pojmů, které se týkají zejména našeho prožívání a osobnostních vlastností. Při používání této metafory v klinické či rozvojové práci s lidmi se obvykle ukazuje silná shoda ve významech připisovaných jednotlivým živlům stejně jako při zkoumání porozumění této metafoře. Tato shoda v porozumění živlům na metaforické rovině byla ve zmíněných závěrečných pracích přiblížena kromě teorie konceptuální metafory také za pomoci teorie prototypů (Rosch, 1978; Barsalou, 1983; Kövecses, 2006) a konceptu folkového modelu (Sedláková, 2004).

Psychologický test osobnosti s názvem Four Elements (Bahbouh, 2004) začal vznikat na základě obsahové analýzy kulturních a psychologických zdrojů, které se týkaly čtyř živlů. Pracovní skupina za tímto účelem vznikla v roce 2003 v rámci organizace QED GROUP a.s. (pod vedením dr. Bahbouha). V první řadě jsme shromažďovali koncepce a významy, které se v různých kulturách objevovaly ve spojení s živly. Prováděli jsme srovnávací analýzy literatury zabývající se živly. Formou brainstormingu jsme zkoumali vlastní porozumění živlům a asociace s nimi spojené. Sestavovali jsme cosi jako živlový slovník, tj. slova, která vyjadřují typické kvality každého živlu. Sbírali jsme přísloví a pořekadla a hledali v nich obsazení živlů. Zabývali jsme se také analýzou umění ve spojení s živly. Dalším krokem byla již přímo tvorba testu, položek a jejich revidování. Výsledky naší tehdejší práce byly popsány v článku v Psychologii Dnes (Bahbouh a kol., 2006).

Zjišťování korelačních vztahů nového testu ke „zlatému standardu“, tedy k testům již déle používaným a osvědčeným je běžnou praxí při zavádění nového testu v psychologii. V případě živlů je užitečný ještě jeden aspekt tohoto zkoumání. Živly bývají či mohou být teoreticky srovnávány či spojovány s některými koncepcemi a dimenzemi osobnosti (přehled podává např. Banzhaf, 2001; teoretické srovnání živlů s některými koncepcemi také viz Abramčuk, 2005). Ale málokdy bývá toto srovnání prováděno na rovině operacionální definice. Za tuto rovinu můžeme považovat právě rovinu osobnostních testů,

jež pracují s danými koncepcemi osobnosti. Živly lze například charakterizovat dominancí jedné z psychických funkcí. Teoreticky bývá živel oheň spojován s funkcí myšlení, voda s funkcí citění, země s funkcí smyslového vnímání a vzduch s funkcí intuice. Z antických temperamentů bývá s cholerikem spojován oheň, s melancholikem voda, s flegmatikem země a se sangvinikem vzduch. Dimenze extraverte bývá spojována s ohněm a vzduchem, introverte se zemí a vodou. Dimenze (emoční) stability či lability může být spojována s pohyblivostí živelů: od naprosté nepohyblivosti země až po naprostou pohyblivost vzduchu. Popř. zde můžeme uvažovat o pohyblivosti ve smyslu afektivity směřující k razantní expresi u ohně, nebo naopak směřující k jemnému vnitřnímu prožívání u vody.

Cíl výzkumu a výzkumná otázka

Cílem výzkumu bylo zjistit vztahy mezi koncepcí živelů a vybranými koncepcemi osobnosti, jak je reprezentují standardizované testy osobnosti. Výzkumná otázka se ptá: Jaké existují vztahy mezi tím, co měří test Four Elements a vybrané testy osobnosti, tedy vztahy mezi různými koncepcemi popisu osobnosti? Tento cíl přispívá k prohloubení porozumění sémantickému prostoru živelů jako metafor na úrovni osobnosti a dále přispívá ke konstruktové validitě samotného testu. Výzkum se držel v mantinelech korelačního přístupu, který zde spíše mapuje, než ověřuje případné hypotetické předpoklady, jež by však na základě výsledků tohoto výzkumu mohly být zformulovány pro další zkoumání.

Metoda

Vzhledem k cíli výzkumu byly použity tyto osobnostní testy: FE (Four Elements; Bahbouh, 2004), MBTI (Myers-Briggs Type Indicator; Briggs, Briggs Myers, 1995), EPQ-R (Eysenck Personality Questionnaire-Revised; Senka, Kováč, Matejčík, 1992), NEO-FFI (NEO Five-Factor Inventory; Hřebíčková, Urbánek, 2001). Testy reprezentují právě ty dimenze, ke kterým živly bývají vztahovány nebo by mohlo být užitečné je vztáhnout (extraverte, emoční stabilita, dominující způsoby poznávání atd.). Jedná se o koncepcce, které mají svou tradici v psychologii.

Psychometrické parametry jednotlivých testů jsou uspokojivé. Pro administraci testu FE byla použita 3. verze testu. Obsahuje 100 položek a normy jsou vytvořené na vzorku $n = 500$. Reliabilita pro vzorek $n = 171$ ve formě vnitřní konzistence (Cronbachova alfa) / split half reliability (Guttmanova) pro jednotlivé dimenze je: vzduch 0.72/0.71, země = 0.77/0.74, oheň = 0.88/0.89, voda = 0.75/0.79. Pro přiblížení koncepce tohoto méně známého testu následuje charakteristika jednotlivých dimenzí (Bahbouh, 2004):

Člověk-oheň: energičnost, ambicióznost, schopnost zaujmout, nadšení pro ideály, dominance, ctižádostivost, sebevědomí, soutěživost, dynamičnost, impulzivnost, vášnivost, nekompromisnost. Příklad položky: *Ve vztahu k druhým zaujímám spíše dominantní pozici.*

Člověk-voda: citlivost, empatie, péče o druhé, hloubavost, jemnost, osobitost, přemýšlivost, cit pro estetiku, klid, poddajnost, trpělivost, tolerance. Příklad položky: *Mám tendenci přizpůsobovat své chování očekáváním druhých.*

Člověk-vzduch: komunikativnost, zvědavost, lehkovážnost, spontánnost, přelétavost, svobodomyšlnost, nevázanost, optimizmus, mnohostrannost, idealizmus, divergentní myšlení, nezávislost. Příklad položky v testu: *Rychle se nadchnu pro spoustu různých věcí.*

Člověk-země: stabilita, systematickosti, pečlivost, konzervativnost, tendence mít věci pod kontrolou, praktičnost, analytičnost, spolehlivost, tvrdohlavost, zodpovědnost, realistický pohled na svět, důslednost, poctivost. Příklad položky v testu: *Mám rád, když je ve věcech řád a systém.*

Pro administraci testu MBTI byl použit nestandardizovaný český překlad německé verze testu, která obsahuje 90 položek. Dimenzemi tohoto testu jsou: extraverte – introverte (E-I), smyslové vnímání – intuice (S-N), myšlení – cítění (T-F), posuzující typ – vnímající typ (J-P, judging – perceiving). Podle německé studie má test-retestová reliabilita pro jednotlivé dimenze tyto hodnoty: E-I = 0.89, S-N = 0.80, T-F = 0.87, J-P = 0.91, kde velikost vzorku byla $n = 40$ a platnost na hladině významnosti $p = 0.001$ (Briggs, Briggs Myers, 1995).

Pro administraci testu EPQ-R byla použita zkrácená verze, která čítala 48 položek. Reliabilita ve formě hodnot Cronbachovy alfy pro jednotlivé dimenze u mužů/žen je: P = 0.62/0.61, E = 0.88/0.84, N = 0.84/0.80, L = 0.77/0.73, kde velikost vzorku na slovenské populaci byla pro muže $n = 172$, pro ženy $n = 207$. Test-retestová reliabilita byla uvedena pouze u nezkrácené verze testu (obsahující 117 položek) pro jednotlivé dimenze u mužů/žen: P = 0.77/0.89, E = 0.83/0.81, N = 0.76/0.81, L = 0.76/0.80, kde bylo mužů $n = 109$, žen $n = 120$. Interkorelace obou verzí testu pro jednotlivé dimenze je: P = 0.88, E = 0.92, N = 0.79, L = 0.85 (Senka, Kováč, Matejčík, 1992).

Pro administraci testu NEO-FFI byla použita verze obsahující 60 položek. Reliabilita ve formě Cronbachovy alfy (vnitřní konzistence) pro jednotlivé dimenze testu je: N = 0.81, E = 0.81, O = 0.66, P = 0.71, S = 0.80. Hodnoty byly vypočteny na českém vzorku $n = 1108$ (416 mužů, 685 žen). Test-retestová reliabilita odvozená z německého vzorku a naměřená po dvouletém intervalu je: N = 0.80, E = 0.81, O = 0.76, P = 0.65, S = 0.81 (Hřebíčková, Urbánek, 2001).

Počet respondentů byl 56. Další charakteristiky vzorku uvádějí tab. 1 a 2.

Tab. 1 Úroveň vzdělání respondentů

	vzdělání				celkem
	SŠ	VOŠ	VŠ	VŠ-studující	
muži	1	1	14	8	24
ženy	3	2	12	15	32
celkem	4	3	26	23	56

Tab. 2 Věk respondentů

20-29 let	39 osob
30-59 let	17 osob
průměrný věk	29 let

Výsledky

Data byla zpracována pomocí programu SPSS. Výsledky osobnostních testů ve formě standardních skóre byly analyzovány pomocí Pearsonova korelačního koeficientu. Vznikla tak korelační matice znázorňující vztahy mezi dimenzemi testu Four Elements a dimenzemi ostatních tří testů (tab. 3).

Tab. 3 Korelační matice dimenzí testů

		FOUR ELEMENTS			
		VZDUCH	ZEMĚ	OHĚŇ	VODA
MBTI	EXTRAVERZE	.516(**)	-.086	.554(**)	-.257
	INTROVERZE	-.510(**)	.130	-.554(**)	.392(**)
	INTUICE	.235	-.295(*)	.023	.202
	SMYSLY	-.189	.425(**)	.007	.002
	MYŠLENÍ	-.057	.166	.144	-.383(**)
	CÍTĚNÍ	.192	-.034	-.041	.439(**)
	POSUZUJÍCÍ TYP	-.533(**)	.661(**)	-.108	-.059
	VNÍMAJÍCÍ TYP	.555(**)	-.670(**)	.171	.061
EPQ-R	EXTRAVERZE	.451(**)	-.009	.532(**)	-.320(*)
	LŽI SKÓR	-.056	.261	-.062	-.142
	NEUROTICISMUS	.012	-.078	-.107	.512(**)
	PSYCHOTICISMUS	.054	-.050	.180	-.192
NEO-FFI	EXTRAVERZE	.481(**)	.105	.380(**)	-.424(**)
	NEUROTICISMUS	.067	-.036	-.120	.518(**)
	OTEVŘENOST VŮČI ZKUŠENOSTI	.144	-.235	-.179	.058
	PŘÍVĚTIVOST	.125	.214	-.147	.053
	SVĚDOMITOST	-.073	.652(**)	-.037	-.204
	** Korelace je statisticky významná na úrovni $p = 0.01$ (oboustranně).				
* Korelace je statisticky významná na úrovni $p = 0.05$ (oboustranně).					

Živel vzduch pozitivně koreloval s extravertní orientací ve všech třech testech (MBTI, NEO-FFI, EPQ-R) a také s vnímajícím typem (MBTI). V rámci MBTI je vidět, že silně negativně koreloval s introverzí. V tomto stejně jako v míře extraverte vykazoval podobnou, jen o něco slabší tendenci než oheň (kromě NEO-FFI, kde je vzduch nejsilnější). Rozložení korelací vůči posuzujícímu a vnímajícímu typu bylo v porovnání se zemí přímo opačné, tj. protikladné.

U živlu země se ukázala kladná korelace s posuzujícím typem (MBTI), svědomitostí (NEO-FFI) a smysly (MBTI) a negativní korelace s intuicí (MBTI). Jako u jediného živlu se neukázala žádná významnější souvislost s extravertí nebo introvertí. Korelace s vnímajícím a posuzujícím typem byla přímo opačná v porovnání se vzduchem.

Živel oheň ve dvou testech (MBTI, EPQ-R) pozitivně koreloval s extravertí. Negativně koreloval s introvertí (MBTI). Kromě dimenze extraverte a introverte se neobjevily žádné statisticky významné korelace s jinými dimenzemi v testech. Neukázala se žádná významná souvislost s některou dimenzí z MBTI.

Živel voda kladně koreloval s neuroticismem (EPQ-R, NEO-FFI), citěním a introvertí (MBTI).

Další výsledky ukazují srovnání korelací mezi muži a ženami (tab. 4a, 4b).

Tab. 4a Srovnání korelací u mužů a u žen (živl vzduch, země)

		MUŽI	ŽENY	MUŽI	ŽENY
		VZDUCH	VZDUCH	ZEMĚ	ZEMĚ
MBTI	EXTRAVERZE	.652(**)	.342	-.132	-.101
	INTROVERZE	-.608(**)	-.388(*)	.184	.143
	INTUICE	.044	.366(*)	-.138	-.443(*)
	SMYSLY	.107	-.404(*)	.304	.564(**)
	MYŠLENÍ	.192	-.212	.029	.448(*)
	CÍTĚNÍ	.109	.162	.241	-.368(*)
	POSUZUJÍCÍ TYP	-.557(**)	-.585(**)	.654(**)	.661(**)
	VNÍMAJÍCÍ TYP	.551(**)	.637(**)	-.783(**)	-.576(**)
EPQ-R	EXTRAVERZE	.583(**)	.413(*)	.036	-.013
	LŽI SKÓR	-.055	-.192	-.213	.421(*)
	NEUROTICISMUS	.048	.054	.042	-.127
	PSYCHOTICISMUS	.260	-.183	-.248	.017
NEO-FFI	EXTRAVERZE	.448(*)	.456(**)	.169	-.021
	NEUROTICISMUS	.078	.030	-.016	-.078
	OTEVŘENOST VŮČI ZKUŠENOSTI	-.034	.260	-.007	-.435(*)
	PŘÍVĚTIVOST	-.238	.196	.345	.034
	SVĚDOMITOST	-.268	-.124	.628(**)	.695(**)
	** Korelace je statisticky významná na úrovni $p = 0.01$ (oboustranně).				
* Korelace je statisticky významná na úrovni $p = 0.05$ (oboustranně).					

Tab. 4b Srovnání korelací u mužů a u žen (živel oheň, voda)

		MUŽI	ŽENY	MUŽI	ŽENY
		OHEŇ	OHEŇ	VODA	VODA
MBTI	EXTRAVERZE	.668(**)	.484(**)	-.148	-.347
	INTROVERZE	-.611(**)	-.538(**)	.246	.507(**)
	INTUICE	-.201	.199	.137	.266
	SMYSLY	.361	-.277	-.083	.053
	MYŠLENÍ	.356	-.098	-.461(*)	-.403(*)
	CÍTĚNÍ	-.099	.038	.474(*)	.506(**)
	POSUZUJÍCÍ TYP	-.251	.026	-.136	.023
	VNÍMAJÍCÍ TYP	.339	.029	-.052	.141
EPQ-R	EXTRAVERZE	.621(**)	.474(**)	-.149	-.452(**)
	LŽI SKÓR	.000	-.073	-.074	-.159
	NEUROTICISMUS	-.102	-.136	.555(**)	.470(**)
	PSYCHOTICISMUS	.109	.257	-.042	-.283
NEO-FFI	EXTRAVERZE	.444(*)	.389(*)	-.235	-.584(**)
	NEUROTICISMUS	-.073	-.167	.484(*)	.577(**)
	OTEVŘENOST VŮČI ZKUŠENOSTI	-.356	-.038	.075	.059
	PŘÍVĚTIVOST	-.236	-.088	.095	.123
	SVĚDOMITOST	-.116	.070	-.169	-.223
	** Korelace je statisticky významná na úrovni $p = 0.01$ (oboustranně).				
* Korelace je statisticky významná na úrovni $p = 0.05$ (oboustranně).					

Živel vzduch se u mužů objevil s vyšší pozitivní korelací s extravertí (MBTI, EPQ-R) a s vyšší negativní korelací s introvertí (MBTI) než u žen. U žen se objevila vyšší kladná korelace s intuicí a vnímajícím typem (MBTI) a negativní se smysly (MBTI).

Živel země se u žen ukázal s vyšší pozitivní korelací se smysly a myšlením (MBTI) a s vyšší negativní korelací s intuicí, cítěním (MBTI) a otevřeností vůči zkušenosti (NEO-FFI). Zajímavá je vysoká pozitivní korelace se lži skórem u žen. U mužů se objevila pouze vyšší negativní korelace s vnímajícím typem.

Živel oheň se u mužů projevil vyšší pozitivní korelací s extravertí (MBTI, EPQ-R, NEO-FFI) a vyšší negativní korelací s introvertí (MBTI). U žen se žádná korelace vyšší než u mužů neukázala.

Živel voda se u žen ukázala s vyšší pozitivní korelací u introverze (MBTI) a s vyšší negativní korelací u extravertu (NEO-FFI, EPQ-R). Ve vztahu k neuroticismu se objevila vyšší pozitivní korelace u žen v NEO-FFI a u mužů zase v EPQ-R. O něco vyšší negativní korelace s myšlením (MBTI) se objevila u mužů.

Diskuze

Podíváme-li se na krátkou předchozí charakteristiku živelů a jejich teoreticky uvažované spojitosti, lze najít mnohé výsledky, které tomu odpovídají. Jedná se o extravertu u vzduchu a ohně odrážející pravděpodobně jejich expanzivitu, princip směřující zevnitř ven, introverzi u vody jako odraz principu směřování do hlubin, receptivity.

Vztah živelů k psychickým funkcím reprezentovaným v testu MBTI se ve výsledcích objevil pouze mezi zemí a smyslovým vnímáním a mezi vodou a citěním. Dimenze posuzujícího typu ukázala spojitost s živlem země. Může se vztahovat svým uzavírajícím principem právě k atributům země, jako jsou praktičnost, spoléhání se na ověřené postupy, plánování konkrétních kroků, dotahování věcí do konce apod. Opačný trend lze vidět u vzduchu, který naopak pozitivně koreloval s vnímajícím typem, což může ukazovat k atributům vzduchu jako je nevázanost, nápaditost, otvírání spíše než uzavírání záležitostí, proměnlivost apod.

Mezi další výsledky, které lze vnímat v souladu s teoretickými úvahami, patří pozitivní korelace vody s neuroticismem ve smyslu emoční lability, což může souviset citovostí a citlivostí vody jako ženského principu. Dále je to vztah země ke svědomitosti, který může odrážet některé z výše zmíněných atributů živelu země.

Mezi výsledky, které nejsou v souladu s teoretickými úvahami a vedou k zamyšlení, patří např. nevyhraněnost extravertu – introverze u země, která bývá spojována s principem směřování dovnitř blížícím se spíše introverzi. Dále se neobjevil významný vztah vzduchu k dimenzi otevřenosti vůči zkušenosti, která by mohla odrážet podobné kvality vzduchu jako je otevřenost vůči novému, zvědavost, vyhledávání změn apod. Je zde také absence silnějších vztahů ohně k myšlení a vzduchu k intuici.

Rozdíly ve výsledcích mezi muži a ženami přináší úvahy, že např. vzdušné ženy nemusí sebe vnímat tolik extravertovaně jako muži, ale zároveň mnohem více vnímají sebe jako intuitivní. Podobně u vodních žen se ukazuje vyšší tendence k introverzi než u mužů. Překvapivý je silný pozitivní vztah zemitých žen k dimenzi nejen smyslového vnímání, ale zároveň k myšlení.

Zdá se, že právě otázky mužsko-ženských rozdílů ve vnímání živelů a v aplikaci živelů na osobnost muže či ženy mohou být zajímavým tématem pro další zkoumání a propracování koncepce živelů.

Dále by jistě bylo zajímavé zkoumání možných hypotéz o vztazích živelů k dimenzím osobnosti na reprezentativním vzorku, kde by byly sledovány takové intervenující proměnné, jako jsou pohlaví, věk, délka a druh vzdělání, profesní zaměření, osoby žijící v městských a venkovských podmínkách či zážitek živelné pohromy.

Závěr

Zjištěné korelace mezi dimenzemi jednotlivých testů ukázaly na některé vztahy mezi živly a dalšími dimenzemi osobnosti, které lze vnímat v souladu s teoretickými úvahami o živlech při aplikaci na osobnostní rovině. Jedná se o významnou vazbu vzduchu a ohně

k extraverci, vody k introverzi, vzduchu k vnímajícímu typu, země k posuzujícímu typu, smyslovému vnímání a svědomitosti, vody k citění a neuroticismu. Projevuje se zde částečně protikladnost živlů vzduch x země, oheň x voda.

Rozdíly mezi pohlavími ukázaly v některých vztazích na výraznější polarizaci. Muži skórující v dimenzi ohně a vzduchu zároveň ukazovali vyšší míru extraverte, resp. nižší míru introverte než ženy. Naopak ženy skórující v dimenzi vody se ukázaly jako více introvertní, resp. méně extravertní než muži. U žen skórujících v dimenzi vzduch se objevilo vyšší skóre v dimenzi intuice a vnímajícího typu a naopak nižší skóre ve smyslovém vnímání než u mužů. V dimenzi země u žen byl trend právě opačný.

Výsledky ukazují koncept živlů v mnohých logických a smysluplných vazbách na jiné dimenze osobnosti, které podporují konstruktovou validitu samotného testu. Nicméně mnoho vazeb zůstalo na nesignifikantní úrovni a vyžadovaly by další zkoumání na širším vzorku konfirmatorním způsobem.

Literatura

- Abramčuk, F. (2005). *Typologie osobnosti na základě metafory čtyř živlů*. Nepublikovaná diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova.
- Abramčuk, F. (2009). *Živly jako metafora osobnosti*. Nepublikovaná dizertační práce. Praha: Univerzita Karlova.
- Bahbouh, R., et al. (2004). *Test Four Elements*. Interní materiály společnosti QED Group.
- Bahbouh, R., Fajmonová, D., Lukavský, J., Barešová, A., Abramčuk, F., Rozehnalová, E., & Srb, T. (2006). Jak živly (psychometricky) ožívají. *Psychologie dnes*, 5, 34-37.
- Banzhaf, H. (2001). *Živly jako obraz člověka*. Bratislava: Eugenika.
- Barsalou, L.W. (1983). Ad-hoc categories. *Memory and Cognition*, 11, 211-227.
- Briggs, K.C., & Briggs Myers, I. (1995). *Myers-Briggs Type Indikátor*. Gottingen: Beltz Test.
- Senka, J., Kováč, T., & Matejík, M. (1992). *Eysenckove osobnostné dotazníky pre dospelých*. Bratislava: Psychodiagnostika.
- Hřebíčková, M., & Urbánek, T. (2001). *NEO pětifaktorový osobnostní inventář (podle NEO Five-Faktor inventory P. T. Costy a R. R. McCraee)*. Praha: Testcentrum.
- Johnson, M. (1987). *The Body in the Mind: The Bodily Basis of Meaning, Imagination, and Reason*. Chicago and London: University of Chicago Press.
- Kövecses, Z. (2006). *Language, Mind and Culture. A Practical Introduction*. New York: Oxford University Press.
- Lakoff, G. (2002). *Moral Politics. How Liberals and Conservatives Think*. Chicago and London: University of Chicago Press.
- Lakoff, G. (2006). *Ženy, oheň a nebezpečné věci. Co kategorie vypovídají o naší mysli*. Praha: Triáda.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1999). *Philosophy in the Flesh. The Embodied Mind and Its Challenge to Western Thought*. New York: Basic Books.

Lakoff, G., & Johnson, M. (2002). *Metafory, kterými žijeme*. Brno: Host.

Rosch, E. (1978). Principles of Categorization. In Rosch, E., & Lloyd, B.B. (Eds.), *Cognition and Categorization* (28-49). Hillsdale: L. Erlbaum.

Sedláková, M. (2004). *Vybrané kapitoly z kognitivní psychologie. Mentální reprezentace a mentální modely*. Praha: Grada.

O autorovi:

PhDr. Filip Abramčuk, Ph.D. působí na Katedře pedagogiky a psychologie Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity, kde se věnuje oblastem jako je psychoterapie, vztah v pomáhajících profesích a metodologie psychologického výzkumu. Zároveň pracuje v soukromé psychoterapeutické praxi. Dlouhodobě se zajímá o práci s tělem v psychoterapii a koncept všímavosti.

Kontaktní údaje:

Email: fabramcuk@pf.jcu.cz

Adresa: Katedra pedagogiky a psychologie, Pedagogická fakulta, Jihočeská univerzita
Dukelská 9, České Budějovice, 370 01

Abramčuk, F. (2011). Test Čtyř žvlů a jeho vztahy k vybraným testům osobnosti. *E-psychologie* [online], 5 (4), 1-10 [cit. vložít datum citování].
Dostupný z WWW: <<http://e-psycholog.eu/pdf/abramcuk.pdf>>. ISSN 1802-8853.